

รายงานเบื้องต้นการระบาดของโรค布鲁เซลโลซิสในสามจังหวัดภาคใต้ (Preliminary Report on Brucellosis Outbreak among 3 Southern Provinces in Thailand, 2005)

การสอบสวนทางระบาดวิทยา

ธีรศักดิ์ ชักน้า¹, ธรณินทร์ ธาระวัน²,
ทวีสิทธิ์ นิลวิสุทธิ², จริญญา นราธิปภัทร³, สุธีพร แสงรัตน์⁴

¹ สำนักระบาดวิทยา ² สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดยะลา

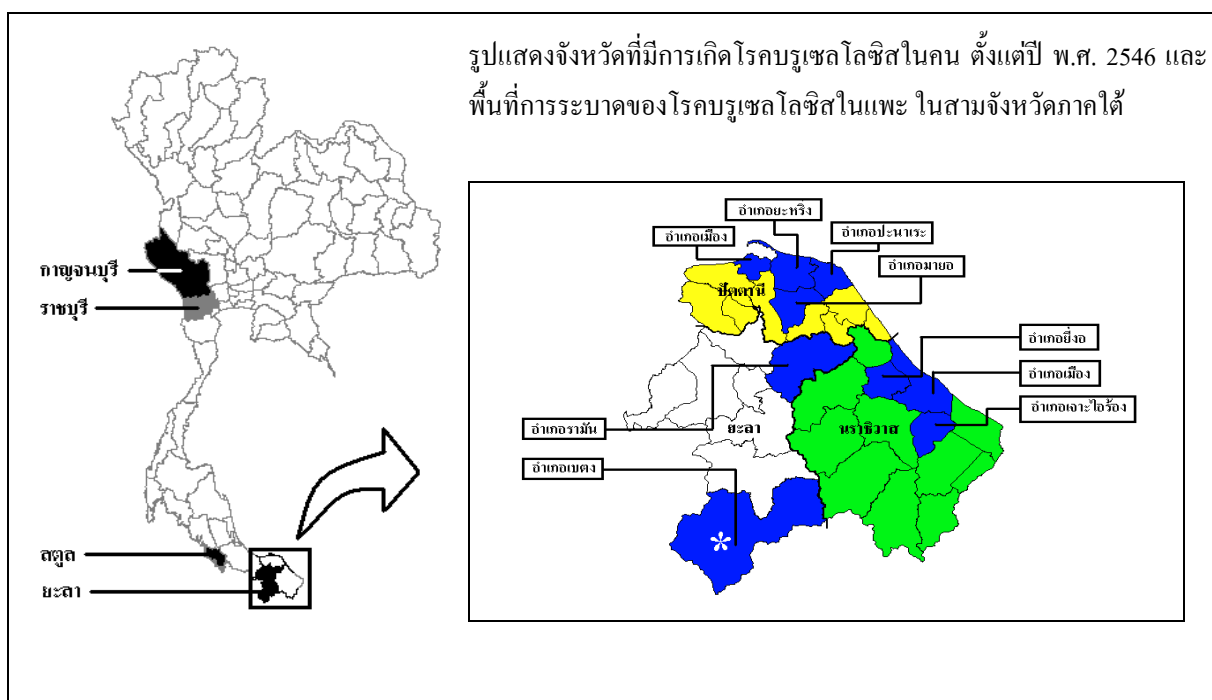
³ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนราธิวาส ⁴ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปัตตานี

✉ tchuxnum@health3.moph.go.th

ความเป็นมา

สืบเนื่องจากกรมปศุสัตว์ ได้มีโครงการป้องกันควบคุมและกำจัดโรค布鲁เซลโลซิสในแพะ แกะ ตามโครงการเกษตรเชิงพาณิชย์ (1 ฟาร์ม 1 ตำบล) ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัด ยะลา ปัตตานี และ นราธิวาส โดยทำการสำรวจหาการติดเชื้อโรค布鲁เซลโลซิส ในสัตว์ดังกล่าว ระหว่างเดือนกันยายน พ.ศ. 2548 พร้อมทั้งดำเนินการควบคุมการแพร่ระบาดในสัตว์ ซึ่งผลการสำรวจ พบว่า

1. จังหวัดนราธิวาส พบการติดเชื้อในแพะที่เลี้ยง 5 แห่ง ใน 3 อำเภอ คือ อำเภอเมือง ที่ตำบลกะลุวอ 2 แห่ง อำเภอยี่งอ ที่ตำบลลูโบะบือซา 1 แห่ง และ อำเภอเจาะไอร้อง ที่ตำบลมะรือโบออก 2 แห่ง
2. จังหวัดยะลา พบการติดเชื้อ 5 แห่ง ใน 2 อำเภอ คือ อำเภอเบตง ที่ตำบลอัยเยอร์เวง 1 แห่ง และ อำเภอรามัน ที่ตำบลบาโงย 2 แห่ง ตำบลวังพญา 1 แห่ง และตำบลอาซ่อง 1 แห่ง
3. จังหวัดปัตตานี พบการติดเชื้อ 5 แห่ง ใน 4 อำเภอ คืออำเภอเมือง ที่ตำบลกะมียอ 1 แห่ง อำเภอมายอ ที่ตำบลลานา 1 แห่ง อำเภอปะนาเระ ที่ตำบลพอมัง 1 แห่ง และอำเภอยะหริ่ง ที่ตำบลตะโลละลาโปรี 2 แห่ง

ผลการเฝ้าระวังและสอบสวนโรคเบื้องต้น

ทางด้านสาธารณสุขทุกจังหวัดได้ดำเนินการเฝ้าระวังโรค布鲁เซลโลซิสในคน โดยทีมของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ร่วมกับทีม SRRT ระดับอำเภอ ค้นหาผู้ป่วยที่มีประวัติสัมผัสกับสัตว์ติดโรค เช่น ช่วยทำคลอด ล้างรกสัตว์ เช็ดน้ำคร่ำให้ลูกสัตว์ ซ้ำแหย่สัตว์ หรือบริโภคเนื้อ/น้ำนมของสัตว์ที่ไม่ผ่านความร้อนอย่างถูกวิธี ผลการเฝ้าระวังพบดังนี้

1. จังหวัดราชบุรี พบผู้ป่วยสงสัย 1 ราย อายุ 60 ปี ซึ่งเป็นผู้เลี้ยงและฆ่าแพะและแกะ มีผู้ร่วมฆ่าแพะอีก 5 ราย ที่ตำบลโป่งบือ อำเภอยี่งอ ซึ่งผู้ป่วยสงสัยมีหน้าที่เลี้ยงดู ริคนม ทำความสะอาดคอกแพะ บางครั้งได้คัมนมแพะดิบ ๆ โดยไม่ได้ผ่านความร้อน โดยเริ่มป่วยวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2548 พบผู้ป่วยวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2548 ผู้ป่วยสงสัยมีอาการไข้เป็นระยะ ๆ หรือเป็น ๆ หาย ๆ ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อทั่วร่างกาย อ่อนเพลีย มีเหงื่อออกตอนพลบค่ำ และปวดข้อ ผลการตรวจวินิจฉัยทางห้องปฏิบัติการจากซีรัมแรก ทีมมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ของผู้ป่วยสงสัยและผู้ร่วมฆ่าแพะและแกะทั้ง 6 ราย ไม่พบแอนติบอดีต่อเชื้อ布鲁เซลโลซิส

2. จังหวัดยะลา พบผู้สัมผัสสัตว์ 12 ราย ที่ตำบลยี่งอ อำเภอบาง ผลการตรวจเพาะเชื้อจากเลือด จากห้องปฏิบัติการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2548 พบเชื้อในผู้ป่วยยืนยัน 2 ราย ผู้ป่วยรายแรกเป็นเพศชาย อายุ 43 ปี เป็นเจ้าของแพะ มีประวัติสัมผัสแพะ เริ่มป่วยวันที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2548 พบผู้ป่วยวันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2548 มีอาการไข้สูง ปวดเมื่อยตามกล้ามเนื้อทั่วร่างกาย ปวดศีรษะ อ่อนเพลียมาก น้ำหนักลด และมีไข้เป็นระยะ ๆ หรือเป็น ๆ หาย ๆ ผู้ป่วยรายที่สองเป็นเพศชาย อายุ 39 ปี เป็นญาติผู้ป่วยรายแรก มีประวัติสัมผัสแพะ เริ่มป่วยวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 พบผู้ป่วยวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2548 มีอาการไข้ ปวดข้อ เมื่อยตามกล้ามเนื้อทั่วร่างกาย ปวดศีรษะ อ่อนเพลียมาก และมีไข้เป็นระยะ ๆ หรือเป็น ๆ หาย ๆ

3. จังหวัดปัตตานี จากการเฝ้าระวังโรคในพื้นที่ที่มีกระบาดของโรค布鲁เซลโลซิส ยังไม่พบผู้ป่วยในพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

โรค布鲁เซลโลซิส เป็นโรคติดต่อจากสัตว์สู่คน ที่เกิดจากเชื้อ *Brucella* ซึ่งเป็นแบคทีเรียรูปร่างเป็นแท่งกลม ติดสีแกรมลบ ไม่สร้างสปอร์ เคลื่อนไหวไม่ได้ เชื้อ *Brucella* ที่พบในปัจจุบันมี 7 species คือ

- *Brucella abortus* (Biovar 1 - 6 และ 9) พบในโค กระบือ
- *Brucella melitensis* (Biovar 1 - 3) พบในแพะ แกะ
- *Brucella suis* (Biovar 1 - 5) พบในสุกร
- *Brucella ovis* พบในแพะ แกะ
- *Brucella canis* พบในสุนัข
- *Brucella neotomae* พบในหนู สัตว์แทะขนาดเล็ก
- *Brucella maris* พบในสัตว์ทะเลเลี้ยงลูกด้วยนม

อย่างไรก็ตามเชื้อ *Brucella* ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจได้แก่ *Brucella abortus* และ *Brucella melitensis* ทำให้สัตว์แท่งถูก ไม่ได้ลูกสัตว์รุ่นใหม่เพิ่มขึ้นในฝูง แม้สัตว์ไม่มีนมให้รีด เชื้อ *Brucella melitensis* เป็นเชื้อที่มีความรุนแรงมากที่สุดที่ติดต่อจากสัตว์สู่คน ส่วนมากพบในแพะ ผู้ป่วยโรค布鲁เซลโลซิสในคนในประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 เป็นต้นมาพบว่า ทุกรายเกิดจากติดเชื้อ *Brucella melitensis* จากแพะ

ในการพบผู้ป่วยสงสัยและผู้ป่วยยืนยันในเขตสามจังหวัดภาคใต้ครั้งนี้พบว่า ยากต่อการวินิจฉัย หากไม่ซักประวัติการสัมผัสสัตว์ร่วมกับอาการแสดง ในผู้ป่วยยืนยัน 1 ราย แพทย์วินิจฉัยแรกพบว่า เป็นไข้เอนเทอริก หลังจากมีการรายงานการดำเนินการควบคุมการแพร่ระบาดในสัตว์แล้ว จึงมีการเก็บตัวอย่างเพื่อตรวจหาเชื้อ *Brucella* ภายหลัง แต่การวินิจฉัยทางห้องปฏิบัติการโดยการแยกเชื้อจากเลือด อาจใช้เวลานาน 2 ถึง 8 สัปดาห์

การระบาดของโรค布鲁เซลโลซิสในคนในจังหวัดยะลาครั้งนี้ เป็นการระบาดของโรคในภาคใต้เป็นครั้งที่ 2 หลังจากการระบาดในคนในอำเภอท่าแพ จังหวัดสตูล ดังนั้น จึงควรมีความร่วมมือระหว่างสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด ในการรายงานการเกิดโรคระบาดในสัตว์ เพื่อทางสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจะได้มีการดำเนินการเฝ้าระวังสอบสวนโรคอย่างต่อเนื่อง และการสอบสวนโรคเพิ่มเติมเมื่อมีการระบาด โดยการเฝ้าระวังในคนเลี้ยง และคนสัมผัสสัตว์ ค้นหาผู้ป่วยเพิ่มเติม รวมทั้ง ห้ามนำเนื้อ นม หรือส่วนใดของแพะที่ติดเชื้อไปบริโภค ดำเนินการให้ความรู้ถึงวิธีการติดต่อและอันตราย ตลอดจนการป้องกันตนเองจากโรคนี้น หากพบผู้ป่วยสงสัยหรือยืนยัน ให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดประสานงานกับสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด เพื่อสอบสวนหาแหล่งโรคร่วม ทั้งจากผลิตภัณฑ์จากสัตว์ที่ติดเชื้อ และการกำจัดโรคในสัตว์ติดเชื้อ

อนึ่ง นิยามในการเฝ้าระวังโรค การสอบสวนโรค และแบบสอบสวนโรคเฉพาะราย สามารถดาวน์โหลดได้จากเว็บไซต์สำนักโรคระบาดวิทยา <http://epid.moph.go.th> การรายงานผู้ป่วยตามระบบเฝ้าระวังโรค รง.506 ให้รายงานตั้งแต่ผู้ป่วยสงสัยทุกราย โดยรายงานผู้ป่วยสงสัยโรค布鲁เซลโลซิสในบัตรรายงานเฝ้าระวังโรค รง.506 ช่องโรคอื่น ๆ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณนายสัตวแพทย์ประวิทย์ ชุมเกษียร ที่ปรึกษาสำนักโรคระบาดวิทยา ที่สนับสนุนด้านวิชาการ คุณพัชนี นักรา และคุณกิริติกันต์ กลัดสวัสดิ์ สำนักงานป้องกันควบคุมโรค ที่ 12 จังหวัดสงขลาในการประสานงานในจังหวัด เจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และสำนักงานสาธารณสุขอำเภอที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเฝ้าระวังและสอบสวนโรค

*****

สถานการณ์โรคปอดอักเสบ (ผู้ป่วยใน) และไข้หวัดใหญ่

สถานการณ์โรค/ภัยที่สำคัญ

จากการเฝ้าระวังเร่งด่วนประเทศไทย พ.ศ. 2548
(สัปดาห์ที่ 44 วันที่ 30 ตุลาคม – 5 พฤศจิกายน 2548)

✍ เรียบเรียงโดย ลดารัตน์ ฝาตินาวิน

สำนักโรคระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค

✉ ladarat@health.moph.go.th

สัปดาห์ที่ 44 มีรายงานผู้ป่วยในโรคปอดอักเสบเพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ผ่านมา 2,377 ราย (อัตราเพิ่ม 3.26 %) รวมสะสมตั้งแต่ต้นปี 75,347 ราย จำนวนผู้ป่วยมากกว่ามัธยฐานและปี พ.ศ.2547 ในสัปดาห์เดียวกัน (รูปที่ 1) จังหวัดส่วนใหญ่มีผู้ป่วยในเพิ่มขึ้น โดยจังหวัดที่มีอัตราเพิ่มมาก 5 อันดับแรกได้แก่ หนองคาย นครศรีธรรมราช สระบุรี ปทุมธานี และอุดรธานี

สัปดาห์นี้มีรายงานผู้ป่วยในโรคปอดอักเสบเสียชีวิตเพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ผ่านมา 21 ราย (อัตราเพิ่ม 4.38 %) รวมสะสม 501 ราย อัตราผู้ป่วย(ใน)ตาย ร้อยละ 0.88 จังหวัดที่มีรายงานผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ผ่านมาเรียงตามจังหวัดที่มีอัตราผู้ป่วย(ใน)ตายสูงสุดตามลำดับได้แก่ แพร่ พะเยา นครราชสีมา น่าน นครสวรรค์ ปทุมธานี ลพบุรี และพระนครศรีอยุธยา

สัปดาห์ที่ 44 มีรายงานผู้ป่วยโรคไข้หวัดใหญ่เพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ผ่านมา 325 ราย (อัตราเพิ่ม 2.00 %) รวมสะสมตั้งแต่ต้นปี 16,558 ราย จำนวนผู้ป่วยมากกว่าปี พ.ศ.2547 แต่ต่ำกว่ามัธยฐาน ในสัปดาห์เดียวกัน (รูปที่ 2) จังหวัดที่มีผู้ป่วยเพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ผ่านมา มี 51 จังหวัด โดยจังหวัดที่มีอัตราเพิ่มมากมี 6 จังหวัดคือ สระบุรี พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี ลำปาง สิงห์บุรี และปทุมธานี